

200 éve született BIHARI JÁNOS

A Magyar Nemzeti Múzeum első emeleti folyosóján látható Bihari János arcképe. Göndörhajú, fekete bajszú, kerek arcú, nyílt tekintetű férfiú néz reánk Donát János festményéről. Vállát zsinóros mente takarja. A kor szokása szerint címer díszíti a kép bal sarkát: egy hegedű. Ez volt a címere, és a vonó a varázshotja.

200 évvel ezelőtt, 1764. október 21-én született a pozsonymegyei Nagyabonyban. Apja is cigányhegedűs volt. Feleségét szintén zenészcsaládból választotta: Banyák Simon dunaszerdahelyi cimbalmos Éva lányát vette el. Győr-Sopron megyében muzsikált ifjú korában. Azt a sajátos zenét ismerhette, amit Lajtha László gyűjtött össze a közelmúltban Tendl Pál, Csepregi István és mások emlékezetéből.

1801-ben vagy 1802-ben öttagú bandájával bevonult Pestre, és szinte egyik napról a másikra meghódította a közönséget. A Paradicsom Fogadóban, és a Beleznai Kertben elmerengve hallgatja muzsikáját a fiatalság, — de még az ország nagyjai is. Berzsenyi Dániel alig érkezik meg Nikláról, máris siet Biharihoz. Kisfaludy Sándor Biharihoz hasonlítja magát. Széchenyi István ugyancsak meghallgatja, és az ifjúságra tett hatását szinte álomnak, varázslatnak véli.

Mit muzsikál Bihari? Tudatosan felújítja a kuruc-kor zenei emlékeit, a *Te vagy a legény Tyukodi pajtást*, a *Csinom Palkót*, és a *Rákóczi indulót*. Kellemes lassú csárdásokat és bravúros frisseket játszik. *Jaj de nagyon régen volt és soká lesz* c. lassúját ma tankönyvekben találjuk. *Csíp meg bogár* c. frisse állítólag Széchenyi kedvenc nótája volt. De leginkább a *verbunkosokkal* arat sikert; ezek saját és mások szerzeményei. Nagyívelésű, többrészes dallamok, dúrban, mollban hajladozók, bokázó záratokkal, a hangszerből fakadó futamokkal, cifrázatokkal, triola-girlandokkal. Saját szerzeményeit vitézekről nevezi el: *Hadik őbester nótáját* arról a Hadik generálisról, aki Berlinig kergette a poroszokat, *Bercsényi nótáját* a nagy kuruc vezérről, a *Hatvágás verbunkost* a világhírű huszárokról.

Pozsonyban és Bécsben is játszott, állítólag Beethoven is hallgatta játékát. Igen erős hatással volt kortársaira, és az egész évszázadra. Ne feledjük el: a reformkorban, a magyar

Budapestre vonatkozó újságcikkek				Osztályozás	
Szerző:	Bally János			Hely:	92
Cím:	200 éve született Bihari János			Idő:	Bihari János 1964
Forrás:	Muzika			Személy:	
(Hely)	1964. okt.	(Idő)	(Köt. v. füz.)	(Oldal)	Helyszám

öntudatra ébredés idején gyűjtogatott melódiáival. S gondoljunk Erkelre, vagy Lisztre, akiknek életművében a verbunkos oly sokat jelentett.

A kottát nem ismerő primás a *Marseillaise*-t is muzsikálta. Érdekes módon jutott hozzá. Párizsból egy magyar munkás zenélő órát hozott, az játszotta a forradalom indulóját. Bihari elment és megtanulta a dallamot. Olyan sikerrel adta elő, hogy a megrettent osztrák—magyar rendőrség hosszabb időre kitiltotta Pestről zenekarával együtt.

Bihari bátor és egyeneslelkű volt. Egyik kontrását „kötéllel befogták” katonának. Nyomban keményhangú kérvényben tett panaszt: „*Hogyan repüljön a madár, ha eldarabolják egyik szárnyát*” — írta, mert bandájának minden tagját úgy értékelte, mint madár a szárnyait.

Hatvan éves korában, országjárása során, Eger és Hatvan között, a gidres-gödrös úton felborult a kocsija s balkarját törte. Sáthly Ignác pesti orvos mindent elkövetett, hogy meggyógyítsa. De hiába! A balkéz ujjai nem táncoltak többé a húrokon. Kontrás lett az öreg, a saját bandájában, a primásságot át kellett engednie az ifjú Sárközy Jánosnak. Szegénység kopogtatott be ajtaján. Kezelőorvosát sem bírta kifizetni. Írt hát neki egy verbunkost, és elküldte bankó helyett. A verbunkosnak ma is ez a neve: „*Mikor a pénze elfogyott*”, mindenütt játsszák a cigányzenekarok.

Havas-esős áprilisi délután kísérték utolsó útjára 1827-ben a nagy muzsikust, a ferencvárosi temetőbe. Mindössze néhány barátja állt a sírnál. Kulcsár István, a nagy hazafi mondott beszédet arról a Bihariról, aki megteremtette a verbunkosok méltóságteljes dallamát, triolás futamait, bokázó záratait, káprázatos frisseit.

Körülbelül 80 dallamát tanult muzsikuskok jegyezték le. A fájdalmasan áradó kesergők, és a gyújtó tánemuzsikák, a küzdelmes, szegény cigánysors és tomboló hangversenysikerek — mindezek együttesen tették sokszínűvé Bihari János művészetét és életét. Budapesten utcát neveztek el róla. Dallamai pedig megmaradnak hírével-nevével, jelentőségével együtt, amelyet a zenetudomány is egyre jobban megerősít.

Volly István